

MAJLIS BISHAR BINAHA
KA DRAMA
UBALET DONSHIKOR

DA
STREAMLET DKHAR

2003

**KA JINGBISHAR BNIAH
IA KA DRAMA
U BAIEIT DONSHKOR**

by

STREAMLET DKHAR

2003

Published by
J.S. Dkhar,
Golf-Links, Khliehshnong,
SHILLONG - 793 001

KI LYNNONG

*KA JINGBISHAR BNIAH IA KA DRAMA
U BAIET DONSHKOR*

(C) Copyright : Dr. (Mrs.) S. Dkhar

First Edition 2003

Design & Layout
ESES PLUS

Printed at
Don Bosco Press,
Don Bosco Technical School
SHILLONG - 793 003

2D 1178

	Peij
I Ka Thymmei Ba La Pynshong Nongrim ia U Baiet Donshkor	8
II Ka Plot	25
III Ki Kam Bad Jinglong Ki Tyngshop-puron	57
IV Ka Bynta Ki Shakri Syiem Ha Ka Drama	92
V Ka Phang Pdeng	100
VI Ka Buit Thaw Drama	109
Ki Par Jingt看	116

SI BONG

Ha

*Ki Khun Kynthai bad Shynrang
Jo ng Nga*

“Nga don ka jingphohsniew ...”

Ha Ki Nongpule

Nongpule baieit,

Sa shisien pat nga dap da ka jingkmén bakhraw ba nga la lah ban pynmih pyrthei sa kane kawei pat ka kot, kaba nga ai kyrteng **Ka Jingbisha**r** bniah ia ka drama *U Baieit Donshkor***. Ha ka jingshisha nga la dei ban pynmih ia ka ha ka snem 1998, hadien ba nga la pynmih ia ka kot **Ka Jingbisha**r** bniah ia ka *Shangkhawiah ki Rang*** kumba nga la kular ha ka lamkhmat jong ka. Hynrei na ki daw ka jingdawa ka pla tyngka ban pynmih kot kam long kaba suk ha kajuh ka snem ar ne lai tylli, namar nga la hap pynmih shuwa ia ka thup poitri bad ar tylli ki kot drama ha kine ki snem ba la dep. Nga panmap na phi ba ngam shym la lah ban pynmih kloï ia kane ka kot, kaba ki samla pule ha ka kyrdan M.A. Khasi ki donkam ia ka namar ba ka *Original Text* kam don shuh ha lew la slem. Toi, la katta ruh, nga pynpaw ia ka jingsngewnguh kaba khraw ia u Trai Nongbuh Nongthaw ba nga la lah ban sei madan bad pynmih pyrthei bluit ia kaei kaba la thmu bad sah teng ha ki snem ba la leit. Nga pynpaw ruh ka jingsngewnguh ia ka tnat thoh bad pule jong ka Jylla Meghalaya kaba la iarap bei tyngka katto katne ha kaba pynmih ia kane ka kot.

Tang khyndiat tiak haba ngi phai dien biang sha ki snem ba la leit bad ia ka por ba la sdang ia ka Khasi Department ha N.E.H.U. Hood ka la long ka

jingjop thiaw ba la lah ban pynrung ia ka subjek Khasi haduh ka tei ka kyrdan. Hynrei, kam shym la long kaba suk pat ban ioh lut ia ki kot kiba pura ha ka khasi ki ban ia biang bad katei ka kyrdan pule. Ki nonghikai ha kato ka por ki dei na kiwei pat ki subjek, ym kiba la pass Khasi kum ha kine ki sngi, hynrei da ka jingiatrei lang jong ki ryngkat ka Syllabus Committee, ki la lah ban pynrung ia ki kot bapher bapher ki ban ia hap bad ka subjek, wat la dei ban hap shim da ki kot literashor jong ki phareng, hebru, sanskrit bad kiwei. Hynrei kaei kaba sngewtynn timer ban ong ka long ba naduh ba la sdang ia ka Khasi Department ha N.E.H.U. haduh mynta, ngi ia pyndonkam ia kane ka kot drama jong u D. S. Khongdup, *Ka Drama U Baieit Donshkor*. Ka long shisha ka jingkyrkhu ia ngi kum ka jaitbynriew ba ngi don ki akhia ka thoh ka tar kum une u rangbah. Hadian, ba nga la don ha ka kam hikai la kumba khathynriew snem eiei, nga sngew ba ka por ka la dei ban iasam bynta lem sha kiwei de ia la ki jingtip lyngba ka jingthoh. Bun na ki paidlang paidkar, kin ym sngewtynn timer eh ban pule ia kum kine ki jait jingthoh, namar kine ki jait jingthoh ki dei kham bunsien na ka bynta ki samla pule kiba iadei bad ka subjek. Nga thikna ba kane ka kot kan ym ia id dor ha iew ha hat, hynrei nga nud ban ong ba ngam shym thoh ia kiba kum kine ki jait kot ban kamai tyngka, hynrei ban pynroi bad sam lem ia ka jingtip sha kito kiba ieit ban pule bad wad bniah ia la ka jong ka thoh ka pule. Ha kane ka kynti ngan ym kynthoh eiei halor ka drama kumba nga la ju leh ha ki lamkhmat jong kiwei pat ki kot ba nga la pynmih pyrthei teng. Hynrei tang kawei nga kwah ban pynpaw ia ka jingsngewnguh kaba khraw ia baroh

ki nongpule kiba la ju kyrshan barobor ha kaba pule ia ki kot jong nga. Dei nangne ba nga ju ioh mynsiem na ka por sha ka por ban sei madan la ka jingtip ba la lum bad ban sam lem sha phi ruh.

Kyntang waiwot, shuwa ban pynkut, nga ai khublei ia baroh kito kiba la donkti ha kaba pynbit pynbiang ia kane ka kot khamtam eh ia i lok jong nga i Dr. S. Lamare iba la pynbit pynbiang bad pynitynnat ia ka jingsop kane ka kot, ia ka *ESES Plus Publishing House* kaba la leh ia ka *Layout bad Design*. Nga pynpaw ruh ia ka jingsngew nguh ia baroh ki khun ki kti jong nga bad ia ka iing hi baroh kawei kiba ju kyrshan ban ai mynsiem ba ngan thoh na ka por sha ka por. To u Blei un khyrkhu lang ia ngi baroh.

Khublei.

30 tarik, Jymmang 2003

Ka Nongthoh

LYNNONG - II

KA PLOT

Haba bishar ia ka plot jong ka drama *U Baielit Donshkor*, u nongthoh u shat beit ba ka don ia ka plot jong ka *Romantic comedy*. Ha baroh kawei ka drama, ka don saw tylli ki *Act* bad khat khyndai tylli ki *Scene*. Ka *Act I* ka don san tylli ki *scene*; ka *Act II* ka don san tylli ki *Scene*; ka *Act III* ka don hynriew tylli ki *Scene*; bad ka *Act IV* lai tylli ki *Scene*. Napdeng kine, ka *Act IV Scene V* ka long kaba lyngkot tam eh ha ka drama bad ka *Act IV Scene I* ka long ka *Scene* kaba jrong tam ha kane ka drama.

Nyngkong eh u nongthoh u wanrah ia ki tyngshop puron kum ki dkhot ka iing Syiem, ha kaba sdang eh jong ka plot. Dei ha ka *Act I Scene I*, ba la pynithuh ia u Syiem Sympa Singh, ka Maibon Rani, ka Shitala Koina, ka Kortimai bad ka Syntiewbon. Kitei ki lai ngut hadien ki dei ki khun kynthei u Syiem. Ka *action* lane ki kam ka jingleh ha ka drama ka sdang naduh ka jingiakren u Syiem bad ka Mahadei shaphang la ki khun ki kti, kaba phawer jingmut ba ka khun nyngkong jong ki ka la samla bha. Na ka dur jong ka, ka paw ba ka Shitala Koina ka la don jingiaieit bad no re bad no. Ka jingiblad rong jong ka "jablaid, kum u syntiew ba la stai" (p. 9), ka jingkren "ruma bad i kumba ka don ha rngai, ym dei ha sla pyrthei" (p. 10). Ka kmie ka la suba ba

ka khun jong ka ka la pang jingieit. Ka Maibon ka pynpaw kumne:

Hynrei ym lait ki khmat jong nga ki ngeit ba ka Shitala Koina ka la iapmat ia uno re u briew; namar lada marwei ka rwai da sur sngew um dohnud, bad ba marwei kan iaid ha kper, sawdong ki 'tiew bun rong, khlem tip ne khlem iohi mano ba sngap mano ba sngew - kita keiñ ki long ki dak kiba kren kham palat ban ia ki ktien. (*Act I Scene I*, p. 10).

U Syiem u la sngewthuh na kitei ki kyntien aiu ka Mahadei ka mut, bad u la sdang da ka adong syndon ban phnieng ia ka sohsat ha ka plot da kaba kren kumne:

Para bakhraw, ngan mynjur mon sngewbha;
Hynrei lada pyrshah ka mon jong ngi,
Ka bha ban leit shong noh sha sohmyndur.
Sumar, kmie; peit sian; bad leh husiar;
Lada u khyllah jait, ka snam jong u ngan pjiar. (p. 10).

Katei ka adong u Syiem ka paw beit ba u kpa um sngwtynnat ia la ka khun ban shu ia ieit klumar bad uno uba ka mon. uta uba ka ieit u dei ban iahap bad ka kyrdan bakhraw ki Syiem. Dei ha kane ka bynta ba ka sohsat jong ka khana ka sdang ban thaiñ namar ka jingishan khmat jong ka kmie jong ka kam shym la lait. Hoid ka Shitala Koina ka la ia ieit rieh bad u Sliang Mawpun, u khun riewspah ki briew hynrei u bym khraw kyrdan.

U nongthoh u bteng pat ia ka bynta jong ka plot da kaba wanrah ia ka bynta jong u Baieit Donshkor bad ka Meirisan ha ka *Act I Scene II*, kum ka plot kyrshan - I. Ka sohsat jong ka plot kyrshan - I, ka

sdang na ka jinglynga pisa jong u Baieit Donshkor uba la pun da ka jingieit ia ka khun syiem, hynrei haba u phai pat sha la ka jingduk raitoi um sngew kot dor hangno hangno ruh. U Donshkor u pisa lynga ba la kha duk ia u. U nongthoh u pyndonkam da ka kren weibriew lane ka *Soliloquy* hangne, ha kaba u Baieit Donshkor u pynpaw da kine ki kyntien:

Balei sha keiñ ba la kha ia nga sha ka pyrthei? Hoid, kaei ka pyrthei, ne, kaei kane ka pyrthei, ha kaba ngi shong ngi ieng? Hato kam dei ka iing ka jingtim? . . . Hato ka jingtim kam thang ia ka pyrthei? Hoid, ka da kwah eh, hynrei kam lah, namar ka um jingieit ka suit ia ka ding jingtim! (*Act I Scene II*, p.10-11).

Kitei ki kyntien ba la kren wei briew u Donshkor ki phawer jingmut lypa ba wat la u Baieit Donshkor u la thait ban pyrkhath ia la ka jingim duk, toi u dang don hi ka jingkyrmen ban im. Ha lade hi u phngian shikpoh ka buit, bad kata ka buit ka long ba un ioh pynpaw ha la ka kmie ia la ka jinglong duk jinglong khunswet bad ba u kwah kam shakri, namar ka lei jingieit ka la khyndra ia ka dohnud samla jong u. Lah ban shai bha ba u la shoh jingieit na ki kyntien jong u hi kiba u kren kumne:

Lada ka shadem jong nga kam kyndeh da ka jingieit, ngan jin da la kylla dpei naduh mynno. Lada ka sngi kaba tyngshaiñ ha ka nongbah u Syiem kam ai jingshai shuh, ngan shu spaiñ da u 'seh khleiñ, tang lada nga iohi ia ka lynti kaba lam sha ka iing ba nga mon. . . . Hynrei kumba nga long u khun i mei, dum ne shai, ngan iai thiah ryngkat bad ki khun ka Ieit, namar dei ma ki kiba dang pynkren ia nga haduh mynta. (*Act I Scene II*, p.11).

U Baieit Donshkor kum u tyngshop pdeng jong ka drama, u don ka jingkut jingmut kaba skhem triang ba u dei ban ioh ia kata ka jingieit kaba u da thrang shisha. Wat la kane ka bynta ka dei tang ka kren weibriew jong u Donshkor, pynban lah ban sngewthuh ba ki jingjia ha ka *action* jong ka plot ki sdang ban kiew nangne. Ka kmie u Donshkor, ka Meirisan, ynda ka la sngewthuh ia ki jingpuson jong la u khun, ka la sngewlem ia u. Hynrei ka sngewthuh ruh ha kajuh ka por ia la ka jingduk jingraitoi. Kumta u Baieit Donshkor u la lap buit, bad u la rai ruh ban pyntrei kam ia kita ki buit, u da khroh ia la ka kmie da kaba kylli ia ka kumne: "Phin iadon kti lang em Mei ha kane ka shangkhwahia ba ngan phnieng?" (*Act I Scene II*, p.12).

Ynda ka kmie ka la sngewthuh ba la poi ha ka khim khait bad ka kut lad, ka la mynjur ia kita ki buit u khun khlem da poi pyrkhata ba u khun un phah ia ka sha krem u khla (sha iing u Syiem). Ka la khroh ia u ba un phah shawei shawei bad kan leit da ka mon sngewbha, hynrei ym sha khet bishar u Syiem. Hynrei u Baieit Donshkor u la iasaid bad la ka kmie bad u la pynpaw ba u kwah eh ban shong shakri ha iing u Syiem. U la hikai ia ka kmie ba kan lamler kumne:

Phla ba nga dei u khun jong phi nga kwah ban shong shakri bad u, bad ba nga kloï ban trei kano kano ka kam kaba ibit ki Syiem ban ai: u thylliej nga don, hynrei u set; ki shkor ki biang, bad ki shai kyndiang; kiwei kiwei pat ki dkhot met ki ryntih ki janai, bad ki trei kam thik thik khlem ai daw ia nga u trai ban diaw ne ban khuslai! (*Act I Scene II*, pp.14 - 15).

Ha ki nia u Baieit Donshkor ka kmie ka la um u dohnud, bad ryngkat ka jingieit khun ka kmie ka la thom lin ia ki lum bah ba shyrkhei bad leit ha khmat u Syiem. Ka la ai daw ba ki iap thngan bad ba ki duk khai, kumta ka kwah ban pynpaw ha u Syiem, kaba u khun u kwah shong shakri ha iing u khlur ka Hima, u Syiem Sympa Singh. Kane ka dei ka bynta jong ka plot kyrshan - I. U nongthoh u rah pat ia ki nongpule sha iing u Syiem Sympa Singh; ha kaba la pyni ba u Syiem u la shah jop ha ki bor jingsngew ba ud ba nam ka Meirisan. Hynrei ka Mahadei pat ka la ishan khmat kumno re ia uta u samla, ka pasiaw ha u Syiem kumne:

Tip keiñ! Ka khmat bunsien ka khang ia ka dohnud ban wan paw ha ka shyllangmat u trai jong ka; bad, dei ne lait, nga tieng ioh ba ka khmat ka suit rong pher ia ka dohnud shisha! (*Act I Scene III*, p.20).

Lyngba kitei ki kyntien la phawer jingmut lypa ba ka jingishan khmat ka Maibon Rani ia u Bieit ba um dei u bieit kan sa urlong shisha ha ki bynta ba shadien jong ka plot. U nongthoh uba stad barobor u ju ai ksai lypa lyngba ki jingkren lane ki kam jong ki tyngshop puron ia kaei ka ban sa jia ha ka drama. Ban shai shuh shuh halor kane ka mat, ka Maibon Rani ka da pynpaw shuh shuh ia ki jingsngew jong ka shaphang u Bieit lyngba kine ki kyntien:

Ba u Bieit uba i smat i sting, ngam len; ba u ban trei hok ia la ka kam, ngam artatien; ba uba kohnguh hukum, ka maiñ jong u ka kren kumta; lehse un long ruh uba shynroiñ shynriap, uba biria birai, tang lada um dei u bym nang kren; hynrei ba uba pun pat ki jingpyrkhat

kiba har rukom, ba uba nian ha la ka kpoh da ki buit kiba khyllah khyllah, nga kubur, bad nga sheptieng ruh; namar lada ki stad ki sianti ki leh mynleh bieit, khlem pep kita ki bieit kin pynlyngngoh ia ka pyrthei. (*Act I Scene III*, pp.20-21).

La siat ksai lypa ban iohi hadien ba u Baieit Donshkor um dei u bieit hynrei uba stad tam, kumba ishan khmat ka Maibon Rani. Hynrei la jop ka mon u Syiem bad ka Maibon ka hap ban pyndem ha ka mon jong u. kumta u Baieit Donshkor u la ioh ban shong shakri ha iing Syiem; ki lai ngut ki khun kynthei u Syiem ruh ki mon kumta. Hynrei ka Kortimai, ka khun baar u Syiem kam shaniah ia u Bieit kumba u paw; ka ong ha ka Shitala Koina kumne:

Ngam ju shaniah ha ki *jingpaw* jongno jongno -
Phi tip, Lud, ngam pat lah ong satia la u Bieit u dei ne em u bieit shisha! (*Act I Scene III*, p.23).

Ha ka *Scene V*, jong kajuh ka *Act*, u nongthoh u la pynpaw pat sa shisien ia ka Meirisan kaba long ka bynta jong ka plot kyrshan - I; lyngba ka jingkren weibrew jong ka kaba pynpaw ba ka la babe kylla ia la ka jingthok, hynrei ka aiti ha u Blei ia kaei kaba ka la leh ha ka jingtlot jong ka jinglong biew. U nongthoh u wanrah ia ka *dramatic irony* lyngba ki jingkren weibrew jong ka Meirisan haba ka duwai kumne:

Wat shah ia u khun jong nga ba un thad ia la ka jinglong, ioh un kum die tat ia nga ka kmie! Ah, khun! Ma me ruh, wat la mem lah ban iohsngew ia ki jingud jong nga, hynrei to U Nongri U Nongda, U Nongbuh U Nongpynlong, Un

pasiaw lem ia ki ktien sangsot jong nga ha ki shkor jong me, ba men sngewthuh ia ka dohnud jong nga kaba thnam da ka jingklusai. Hei, sumar ioh me kum hap ha u speh ba me la thung! Me tih ia la ka 'liewlep; lada me hap ha ka shuwa ban poi ka sngi jong me, yn sa tep ryngkat ia nga lem bad me! (*Act I Scene V*, p.26).

Katei ka jingsot ka pynpaw ba u nongthoh u pyndonkam da ka siat pharshi (irony), bad u don ka jingngeit ha ki bor ba sha lyndet ban pynkren ia ka Meirisan kumtei; bad kata ka jingngeit ka paw shuh shuh lyngba kine ki kyntien:

Ba u khun jong nga un nud ban rung sha krem u sing khlem sheptieng ia la ka jingim, ka dei ban don ka kti na lyndet kaba bat ba khring ia u. (*Act I Scene V*, p.27).

U nongthoh u pyniasnoh ia ka plot kyrshan - I, da ki jingduwai ka Meirisan bad u kdat na kane ka bynta sha kawei pat; ha ka *Act II Scene I bad II*, da kaba wanrah ia ka iing ba shong ki shakri Syiem, kum ka kong Risa, ka Jngum, ka Phngaiñ, u Rnong, u Syntai, u Mohon bad u Baieit Donshkor, kiba long ka bynta jong ka plot kyrshan - II. Kine ki *scene* ruh ki long kiba donkam ha kaba pyntyllun ia ka plot. La wanrah hangne ia ka jingbiria jong ki shakri Syiem, ym tang ban ioh iarkhie sngewbha; hynrei ban ioh iathuh shuh shuh ia ki kam ba ki shakri Syiem ki leh ha ka drama, khamtam eh ia ki kam u Baieit Donshkor, kum u tyngshop pdeng jong ka drama. Lyngba u Syntai uwei na ki shakri Syiem, u nongthoh u la wanrah ia kawei pat ka bynta jong ka plot ha ka drama; kata ka long ka bynta jong ka jingrwai. Ki jingrwai ha kane ka drama, ym tang ba ki pynbang bad pynsngewtynnatt, hynrei ki phawer jingmut lypa ia ka jingieit ba u khyndraw u iapmat ia ka khyndraw.

Ha ka *Act II Scene III* pat, la pyni ia ka bynta jong ka Shitala Koina bad u Baieit jong ka, u Sliang Mawpun kum ka plot kyrshan - III. Ha kane ka *Scene* la pyni ia ka jingīaphylliew jingieit barieh hapdeng kine ki samla. Kumba ka paw, baroh arngut ki ia ieit mar kylliang iwei ia iwei pat. Hynrei u nongthoh u la phawer jingmut lypa ia ka jingbym sngewsuk mynsiem jong u samla jong ka, u Sliang Mawpun namar u sheptieng ioh kata ka jingieit kan kylla long tang ka jingphohsniew, lada um ioh ban iapoikha bad ka. Katei ka jingartatien ka paw lyngba ki kyntien jong u kumne:

Hynrei nga phla katba ngim pat ialong kawei, ngam lah khlem da sngewsyier ioh ba, ha kano ma ka sngi, u ksar aiu re un wan mih kyndit, bad un rong noh ia phi na nga. (*Act II Scene III*, p.45).

Lyngba kitei ki kyntien ka pynpaw ba u nongthoh u la wanrah lypa ia ka jingīohi rngai (vision), ban iohi ia ka lawei ba byrngut, ka ban sa urlong shisha khatduh. Ha kaba u Sliang Mawpun u kut noh ka jingīadei bad ka Shitala Koina tang ha ka iaieit khynraw, ym ha ka shongkha shongman. U Sliang Mawpun, wat la u sngew ba kata ka jingieit jong u ia ka, kaba jylliew sat, ba ym don diengkot ban thew; Pynban um nud bad shlan ban leit ia kren ne leit pynpaw beit ha u Syiem ba u don jingmut ia ka khun nyngkong jong u. U nongthoh u wanrah hangne ia ka jingīaksaid une u tyngshop ba ka jingieit kaba ialeh pyrshah da ki jingeh. U Sliang Mawpun u pynpaw ha ka Shitala Koina kumne:

Ngan nai ksiar ngan nai rupa, ngan nai pansngiat ngan nai hima, lada ngan duh ia la ka Koina ! Hynrei kumba

ngi long mynta, ngan ym lah te ban kiew ha tyngkong iing jong phi ! (*Act II Scene III*, p.46).

Katei ka jingsot ka paw shai ba u Sliang Mawpun um kwah ban wan shong wan sah ha iing u Syiem lane ban iapoikha bad ka Shitala Koina da ka rukom. Hynrei u kwah ban shu pynphet (elope) ia ka na iing. Kine ki kyntien ki shai haba u ong:

Koina Lasubon jong nga ! Sngewbha jubab; phi kloï ban bud ia nga kat shaba nga ialam ia phi? (*Act II Scene III*, p.46).

U nongthoh u wanrah hangne ia ka sorsa, namar u Sliang Mawpun u khlem pat ioh ia ka jubab na ka Shitala Koina, katba u hap ban leit noh bran bran ba la wan ki shakri syiem bad u Baieit Donshkor. Ka jingwan mih kynsan jong u Baieit Donshkor hangta, ka pyniatyngkhuh ia ka plot pdeng bad ka plot kyrshan III. Ka Shitala Koina ka la sngewthuh ba u Baieit Donshkor u la iohi ia u Baieit jong ka, ka la maham jur ia u Baieit Donshkor kumne:

Peit shane, khun ka Bieit lorni ! men tang shu ai dak hano re hano aiu me iohi myntan, ngan sdieh ia me ha u dek ! Me sngewthuh? (*Act II Scene III*, p. 47).

U ruh u la kyrngah bad phet ryngkat bad u suri ba la iap ba u bah ha la tyrpeng. Kane ka bynta jong ka jingjia ka phnieng sha kiwei pat ki bynta ba kham pynitynnat shuh shuh ha ka plot. Na ki kam shlur jong u Baieit Donshkor, la sngewthuh ba u Syiem Sympa Singh u la kmen palat ban ioh u shakri uba shlur kum ma u. Kumta u la ai nam thymmai ia u kumne:

Te kumba nga la ong, ngan nym khot shuh ia me u Bieit, hynrei u Donshkor – bad u Donshkor men long junom. (*Act II scene III*, p.48).

Dei ha kane ka bynta jong ka plot ba u Donshkor u la ioh nam kum ka jingai burom u Syiem ia ka jingshlur jong u, da kata hi ka snieh suri ba u la pynliem.

Ha ka *scene IV*, pat la wanrah biang ia ka plot kyrshan I, Meirisan – Donshkor, lyngba ki jingpyrkhat bad kren weibriew jong ka Meirisan. Hynrei ha ka jingia kynduh mar khmat jong ki u Donshkor u la iathuh bin-pa-bin, ia ka rukom im jong u ha iing Syiem kum u shakri. U Donshkor u la iathuh ruh ha la ka kmie ba u Syiem* u la ai ha u da ka kam shakri rangbah, bad kata ka long ban ap jingkhang ia ka khun nyingkong jong u Syiem, ka Shitala Koina. Ka jingkiew kyrdan u Donshkor ka long na ka daw ka jingtrei shitom jong u ryngkat bad ka jingshlur; namar hakhmat ka jingieit, wat ka jingtieng ia u mrad khlaw ruh imat kam don. Te ban pynpaw ia la ka jingshlur, u la pyniap ia uta u suri bad na ka kam ap masi u la kiew kyrdan sha ka kam ap jingkhang kumba la ong ha shuwa. Dei hangne ba ka khana ka kiew ha ka *action*, namar ia ki jingthmu jong u Donshkor ba u don naduh basdang yn sa pyntrei kam. U Donshkor u la pyllait jynhaw ha la ka kmie ia la ki jingthmu, ba ki kyntien ka mahadei ki iai sawa ha ki tyndong shkor jong u, ba ka ju ong, “Ka kam shakri ka long ka kam kynrad”. U Donshkor u pynpaw ia la ki jingsngew bad jingshlel ka dohnud ha la ka kmie ha kine ki kyntien:

Te, lada ki ktien ka Mahadei ki long kiba shisha, kata, ba u shakri u long kynrad, ngan nym pyrkhat shuh ia kiwei

pat ki kam, tad haduh ba ngan da lah ban pynurlong ia ki ktien ka Mahadei. (*Act II Scene IV*, p.55).

U Donshkor, ha la marwei u la shoh bieit ia ka Shitala Koina, u la kular ha lade ba un sa phla ha ka kmie shisien ka sngi, ia ki buit myrsiang ba u thynnian ha la ka kpoh, Ka ban sa pynurlong thik kumba siat ka Maibon Rani ha basdang. Ha ka *Scene V*, jong kajuh ka *Act*, la wanrah ia ka jingiakren hapdeng u Syiem bad la ki Myntri, ha kaba u syiem u la pynpaw ba,

ka Shitala Koina ka la biang la ka sngi, ka la dei la ka por ban ioh la u briew u ban ia shim bynta ia ka jingim jong ka. Kan bha shibun lada ngi lah ban pyniabia ia ka bad uno uno u Syiem uba mon ia ka . . . Kan long ka burom kaba kham khraw ia ka hi, lada kan long ka mahadei jong u tnga jong ka. (*Act II scene V*, p.58).

Kitei ki jingkreng jong u Syiem ki pynbiang ia ka jingdawa ka plot, ba u Syiem Sympa un ym suk ia uno uno ruh u briew u ban iapoikha bad ka Shitala Koina, lada um dei u Syiem ba don hima. Hato kane kam pynurlong ba u Donshkor un sa don la ka hima bad iapoikha bad ka Baieit jong u? Ka long kaba shisha, ba kawei ka jingjia ka pynkha sa ia kawei pat ka jingjia, hynrei ka dei ban don ka jingiasnoh kawei bad kawei pat. Dei hangne ba u Syiem Sympa Singh u la pynmih ia ka kyrteng u Syiem Kharai, uba ngin iakynduh khambha ha ka *Act IV*. Khyndiat shaphang u Syiem Kharai, la shu iathuh da u Myntri Husiar ba u Syiem Kharai uba la iap lok, uba khlem khun, bad ba u kwah ban iapoikha bad ka Shitala Koina. Hynrei hadien ba la swar shuwa na ka Shitala Koina, la sngewthuh ba kam mon, namar ka la don la u Baieit, uba ka ia ieit rieh bad u tip tang u Donshkor ia kata.

Ha ka *Act III scene I*, la pyni ia ka jing-kren weibriew jong ka Shitala Koina; i kumba ka Shitala Koina ka bynñiaw iano re. Lada bishar bha ia ki kyntien jong ka, i kumba ka la shoh jingieit ia u Donshkor, hynrei ka sngew khuslai ia ka jinganna jong u. Ki kyntien ba ka rwai ki long kumne :

Phi lah ban pyni pat ha nga ia ki
Rong itynnat ka jingpynlong, une
U tiaw lyngskaw ba phuh lyngsyun marwei
Ha nga u phong ka khmat ba hun mynsiem;
Ba men da don thylliej, ha nga men sei
Ki ktien ka jingsuk bneng ba la buhrieh. (*Act III scene I*, p.61).

Kane ka bynta ka dei ka jingia-kynduh jong ka plot pdeng ha khana, hynrei ban kyntiew shuh shuh ia ka plot sha ka kliar duh ka drama, la wanrah ia ka plot kyrshan III, kata, Shitala Koina – Sliang Mawpun ban iatyngkhuh ha kane ka bynta katba ka Shitala Koina ka dang kyrsoi ki jingpyrkhat ia u Donshkor, kaba long ka plot pdeng. Ha kane ka bynta jong ka plot u nongthoh, u la wanrah pat ia ka rai ba u Sliang Mawpun u la khreh ban ialam ia ka Shitala Koina da kaba shu iaphet lyndet. U la iakut ia ka ha Lailad mar ia riew u 'yiar - nyngkong. Ka Shitala Koina, wat la ka iam, hynrei ka la kular ba kan bud ia u; tangba ha kata ka por ka la kwah ba kan don tang marwei. Ka jingiam bad jingkwah jong ka Shitala Koina ban don marwei, ka don ar jingmut; kawei ka long ba kan phon lyndet ia ka mon ki kmie ki kpa, kawei pat la phawer jingmut lypa ia ka maia aiu re ha ka dohnud jong ka ba kam lah ban iehnoh ia u Donshkor. Hynrei ban kylla jutang ia la u Baieit ruh kam sngewdei.

Hamar kum kane ka shyngkhan bad ka dum buit jong ka Shitala Koina, u nongthoh u la pyniakynduh

pat ia ka plot pdeng da ka jing-rung u Donshkor hangta. U Donshkor ha ka kren wei briew (*soliloquy*), u la pynpaw ba u la phngian shi kpoh ka buit ba un sa phnieng ha ka *action*, kata ba “hapoh shisngi ar sngi, ka iing Syiem kan lyngngoh, bad ka hima kan kyndit, ynda u Baieit un sei thylliej”. (*Act III scene I*, p.63). U Donshkor u la iohi lypa ia ka jingtlot jong ka Shitala Koina kumba ka la phla, namar ka pyniaryngkat dor ia lade tang kat “kat u ksai uba bud beit ia u thyrnia”. (p.63) U Baieit Donshkor u sngewthuh shai ba ka Shitala Koina ka shu ieit matlah ia u Sliang Mawpun, hynrei u thyrnia jong u Sliang Umdih (Mawpun), un ym lah ban lam lynti. Ban pynbiang ia ka jingdawa ka plot, u Donshkor kum u tyngshop pdeng ka drama, u la khang lad khang lynti ia uta u Sliang Umdih ban poi sha ka thong. Katba ialade pat un sei ki buit ba u la pun ha la dohnud baroh shikatta, U da kyrmen ruh ba ki jingkyrkhu ka kmie kin iai long lem long ryngkat bad u. U pynpaw kumne:

Nga dei u khun i Mei; kumta ha ka nam bad ka jingkyrkhu jong i, da lei lei ngan nym shah ia kane ka um ba kan shu hap ei halor u shyiap . . . lada kup ka khan, kan sa long shisha ka Koina jong nga ha kawei ka sngi. (*Act III scene I*, p.64).

U Donshkor un sa khang lad ia ka jingthmu iaphet wir jong u Sliang Mawpun bad ka. Wat la u iohi ba ka Shitala Koina ka sngewbha eh ia ka jingtrei hok jong u namar jong ka, hynrei ka sheptieng ruh ia u ha kajuh ka por ioh u ai dak hano re ia ka jingia-dei jong ka bad u Baieit jong ka. Kumta ka la maham jur ia u Donshkor, ba um bit ban ai dak hano

hano ia kiei kiba u la tip bad iohi hapdeng jong ka. (p.64). khnang ba kan ioh ban pynkhreh ia la ki jingthmu baroh, ka Shitala Koina ka la ai lad ia u ba un leit thiah sngewbha bad ki paralok shakri. Ka la phah rah ruh ia ka rumal sha iing u Sliang Mawpun. Kane ka jingphah jong ka Shitala Koina sha iing jong u Baieit jong ka, ka la plie lad ia ki jingjia ha ka plot ba u Donshkor un sa ioh ban leh ia kaba u kwah, kata, ba un leit ban iathuh lut ha ka kmie u Sliang Mawpun ia ki jingthmu u khun jong ka. U Donshkor u la pyrkhath ia lade ba u dei u khun ka 'lei bha sngi ba un ioh mih na iing syiem kumba u thmu. Kumta beit sha iing u 'Sliang umdih' bad thik tang ha ki tyndong shkor ka kmie jong u ba un sei thylliej bad pasiauw. U Donshkor u da skhem triang ha la ka nongrim bad ki buit la jong khnang ban ialeh pyrshah ia u briew uba ieit ia ka Baieit jong u, ka Shitala Koina. U pynpaw ha ka kren wei briew kumne :

Lada ka lynti ka bok ha kaba nga iaid ka lam ia nga sha u lum ka burom, ngan rung ha ka iing u nongiaknieh Koina jong nga da ka khmat u khunlung, bad ngan mih pat da ka mynsiem sngew jop pyrthei, ka ban ktik ia ki pohtit jong nga. (*Act III scene II*, pp.65 - 66).

Kumta da ka jingsngew shngaiñ u la leit sha iing u Sliang Mawpun, namar ka Koina ruh ka la phah ia u ban leit ai ia ka rumal shata. Hadien kata u Donshkor u la plan ruh ba un leit sha u Kamar ban leit shim ia ka talwar ba la phah shna ki syiem. Ban pynitynnat ia ka jingtyllun beit ka plot, u nongthoh u la ai lad ia u ba un pyndep ia kaba u kwah bad ia kaba la bthah. Pynban kane ka pynbiang ia ka jingdawa ka plot ba u Donshkor un sa jop ia kaba u

thmu. Ha ka *scene III*, la pyntrei kam ia ki buit u Donshkor, hadien ba u la leit iathuh ha ka Jriaw, ka kmie u Sliang ia kaei kaba u khun jong ka bad ka Shitala Koina, ka khun u Syiem ki thmu. Khnang ban lait na ka jah burom, ka Jriaw ka la iohlad ban khang ia u ha ka synduk kaba heh bha kaba ju thep ia ki mohor ksiar, katba u dang mut ban nïew ia kita ki mohor ksiar, bad thep ha ka pla snieh, ka kmie ka la iohlad ban pynhap ia ka jingtap synduk bad khang tala ia u hapoh.

Ha kawei pat ka *scene*, jong kane ka juh ka *Act*, kata, ka *scene IV*, la pyni ia ka jingiakorbar ki para shakri shaphang u Baieit Donshkor. Kane ka dei ka bynta jong ka plot kyrshan II, ha kaba ki para shakri ki la kwah ban ialam leit khwai lang ia u Donshkor ruh. La sngewthuh ba u Donshkor u long u lok baieit jong ki, uba lah ban pynsngewtynnatt bad pynbyrnia ia ki sha lum sha wah kumba u ju leh mynba u dang long u nongap masi. Dei ha kane ka bynta ba ngi sngewthuh, ba haba ka kong Risa ka la leit wad ia u Baieit Donshkor bad ka la shem ba um don ha iing. Ki kyntien ka kong Risa, "U Bieit um don ha iing" (p.76), ki pynkyndit ia baroh. U nongthoh u wanrah hangne ia ka sorsa, ba "u Bieit bad ka Shitala Koina kim don". U nongthoh u la pynpaw ba ki shakri kum u Rnong bad u Syntai ki la sdang ban artatien ia kane ka jingjah jong ki. U Syntai u la sngew pher bad u la pynpaw ha u Rnong ia la ka jingsngew kumne :

Me i Rnong, don kaei re kaei kaba pasiauw ha nga ba u Bieit u la iaphet pukir bad ka Shitala Koina ! (*Act III scene IV*, p.77).

Ka nia u Syntai ka long ba ha ka jingieit, ym don pud iano iano ruh, la u long u rit u ria lane u heh u khraw. U Syntai u pyni nia shaphang ka jingieit kumne :

Ha ka liang ka jingieit, ka thei samla kam ju kham kynmaw ia la ka jong ka dor. – Me i, ka Shitala Koina ka lah ban dei ka khun Syiem, hynrei ka dei ruh ka thei samla ! (Act III scene IV, p.78).

U nongthoh u ai jaka bha ia ka bynta jong ki shakri ban ia tuklar shaphang ka jingjah u Bieit bad ka Shitala Koina, namar kane ka dei ka bynta jong ka plot pdeng. Kumta ka jingiatyrko (dialogue) hapdeng ki tyngshop bad puron bynrap ka iarap ban lam lynti bad bteng ia ka jing kiew ka plot sha ka *climax*. Ha ka jingiakren ki para shakri Syiem, ka kong Risa ruh ka suba thik, kumba suba u Syntai, kane ruh ka pynpaw ba “u samla um ju jah na iing khlem daw, wat la u dei makna u Bieit ruh”. Kumta ka jingjah kine ki arngut na iing, ka pynlong ia ka plot ba kan poi ha kliar duh, lane kane ka dei kata ka bynta jong ka *climax* ha ka drama. Hadien ba u Syiem Sympa Singh u la tip ba ka khun jong u bad u Donshkor ki la jah na iing, u Syiem um don lad da kumwei pat ban ong lait sa kaba tei pop halor lade; bad u la rai ruh ban pynshitom ia uta u nongleh palat. Ki jingkren jyrwit jyrwat jong u Rnong ha kaba batai hakmat ka dorbar shaphang ka jingjah ka Shitala Koina bad ka jingiakynduh jong u ia u Pyllaw, u shakri jong u Sliang Mawpun; hana ba u ialam ia uwei u kulai bad rah ka waitlam, ka wanrah ia ka thaiñ sohsat ha ka drama, namar u Syiem Sympa Singh, um tip ei ei ia ka jingiaieit jong ka khun jong u bad u Sliang Mawpun. Kumba dung u ‘nam sarang

na ka shadem jong u Syiem, haba ha khmat ka dorbar u la iohsngew ia u Rnong ba u batai kumne :

U Sliang Mawpun u thied ia une u kulai khnang ba un ioh iaphet pukir bad ka Shitala Koina ! (Act III scene V, p.83).

U Syiem u la kyrhuh da ka jingbym lah ngeit, katba ha u Myntri Jlang pat u la ioh ksai ba ka Shitala Koina ka la iaphet wir bad u Sliang kumba la batai u Rnong. Hynrei, dei tad ynda la batai hi u Rnong ba “u Sliang Mawpun um shym la ioh ban phet pukir bad ka Shitala Koina; ka kmie jong u ka la set kut ia u hapoh kawei ka synduk dieng kaba heh,” ba ka dorbar ka sa sngewthuh. Hadien ka jingbatai da u Myntri Mawleiñ, la sngewthuh ba “ka Shitala Koina ka la iaphet shaphang ka hima u Syiem Kharai.” (p.84). Don sa tang ki jingtharai bad ki jingmutdur kumno ka Shitala Koina bad u Bieit kin iapoi shata; U Myntri Mawleiñ u ñiew ba u Syiem Kharai u la iasuh buit bad u Sliang Mawpun bad u pynlong ia u u diengbyllan. U Myntri Mawleiñ u da thikna bha ba ka Shitala Koina kan nym mon da lei lei ruh ia u Syiem kharai kumba ka la phawer jingmut ha shuwa. Kane ka jingsei nia ha khmat ka dorbar bishar, ka phnieng pat ia ka plot sha kawei pat ka bynta. La sngewthuh ba ka dorbar ka la tei pop ia u Syiem Kharai kumta ka jingmih nangta ka long da ka thma. Kine ki long ki kyntien jong u Syiem Sympa Singh :

U Syiem Kharai u la sngew bit ban pynjah burom ia nga, bad ia ki khun ki hajar jong nga; te, kum ki briew kiba im ha ka burom, bad kiba bat ia ka ijot, ngi dei ban pynieng pat ia ka halor ka wait u sum ! (Act III scene V, p.85).

Wat la u Myntri Kyrtong u la pynshai ba u Syiem Kharai um ia don kti eiei bad ka jingphet iing ka Shitala Koina (p.87), hynrei kane ka bynta jong ka *action* kam shai, naei u ioh sabut ba um dei u Syiem Kharai; bad balei ba um treh ban phla hakhmat ka dorbar naduh nyngkong, haba ka dorbar ka la khluit puk ban kynnoh pyrshah ia u Syiem Kharai. Te kumta la phah pynsangeh noh shuwa ia ka kyrwoh thma, tad haduh ban da ioh sabut kaba biang halor katei ka kam. Te ka jingiakren shaphang ka jingphet ka Shitala Koina ka kut noh ha kane ka *scene V*. Hynrei u nongthoh u rah pat ia ngi sha ka plot pdeng, ha kaba la iathuh ia ka jingshem ka Shitala Koina ha lawbniap ryngkat bad u Donshkor. Kane ka dei ka bynta jong ka sorsa ha ka plot kaba pynsyier ia ki nongpule ne nongpeit kai, ioh ba ka Shitala Koina kan tip noh kat bym pat dei ka por, ba u briew uba ka bud thiaw shi thiaw, um dei u Baieit jong ka, u Sliang Mawpun, hynrei u shakri jong ka u Baieit Donshkor. Hood, la pyni ba ka Shitala Koina ka la bud thiaw thiaw ia u Donshkor khlem da thait namar kam poi pyrkhath ban dei ma u, bad ka nang tharai beit ba dei u Sliang Mawpun, u Baieit jong ka uba ka la iakut ban iaphet. U Donshkor pat u kynmaw ia ki kyntien jong ka ba ka kren ha u Baieit jong ka u Sliang Mawpun; "Haba u thyrnia u lam, u ksai u shu bud!" U Donshkor u pyrkhath ba u dei ban pynurlong ia kita ki kyntien ka Shitala Koina. Kane ka bynta ka dap da ka sorsa ha ka plot jong ka drama. Ka jingieit ka pynlong ia ka samla ban kiew ia ki thiep bad hiar ia ki jur ryngkat ka pyrta ieit kumne :

To da ap seh, pa; to da a-a-p ! Wow ! nga la thait, nga la sliang . . . nga la thngan . . . ym don pyrthei sh-u-h ! Da ap se -h-h, Baieit jong nga ! (*Act III scene VI*, p.88).

Kitei ki kyntien ka Shitala Koina, ki la pynsgew synei ia u, ba ka Baieit jong u ka la thait eh bad, hangta, khek u ieng. Ka jingitynnat ka plot ka shong eh hangne, ha kaba lah ban iohi ia ka anti climax na ka liang ka Shitala Koina kaba la bud dohiap ia la u Baieit, khlem poi pyrkhath ban dei da u shakri jong ka u Bieit. Kine ki long ki kyntien kutlad jong ka, kiba pynkthang ngang ia ka nalar ka jingthait bym lah ong shuh :

Wow ko mei ! ka apot sep sngi aiu kat kane ! Nga kiew ia ka raieh ka raidam . . . nga ngam ia ka khlaw ka btap . . . la kad ki jaiñ . . . la thar u shiah . . . Jalanot ! nga wan bud iano kumne ! Hu - hu - hu ! (*Act III scene VI*, p.88).

Ka jingkyndit jong ka Shitala Koina ba ka la wan bud ia u Bieit, ka la pynbitar ia ka; ka iam bad kynteit ia u, ka da kylli ruh ia u da ka jingdom, "Me wan leh aiu, Bieit, hangne?" u Donshkor pat kum u rangbah u sngewthuh bha ia ka jingdom jong ka kynthei, khamtam ha kaba kum kata ka khyllipmat. Katba ka dang peit lyngngoh dyngheng ia u, u pat u sei la ki jingbam bad ong, "To bam keiñ !" (p.89). Ka Shitala Koina ka la dap da ka jingbitar bym lah ong shuh, haba ka la iohsgew ba u Bieit u lait thylliej ha kata ka por. Ka la kyntait mardor ia kita ki jingbam baroh bad ka la pynpaw ba lada ka iap ruh kam pher, ba kat da u shakri jong ka un shet un phon ia ka haduh katne. U Donshkor pat u leh kum bym patiw ia ka jingingkhong ka Shitala Koina, namar ka dei ka por kaba biang eh ba un pyllait jynhaw da kaba phawer ia la ki jingsngew ba u don baroh shi katta da kine ki kyntien :

Haba ngi ia don hapoh khlaw tang arngut kumne te, ngin ia im ryngkat, iaiaap ryngkat keiñ ! phim treh bam shisha kane ka ja ? (Act III scene VI, p. 89).

Kane ka bynta jong ka plot ka dei kata ka jinglap dien ia ki jingshisha, ba ki khot ha ka ktien Greek, ka *Anagnorises*. Ka Shitala Koina ka la lap ia ki jingshisha ba u Bieit um dei u Bieit, hynrei uba sian tam ha pyrthei. Ka la lap ruh ia ka jingshisha ba uba ka bud um dei u Sliang Mawpun. Hynrei kaba kham phylla shuh ka long ba ka la lap ia ka jingshisha ba u Baieit Donshkor, uba ka dang mut u Bieit, pynban u la pynpaw ba u la pun da ka jingieit ia ka la slem; hynrei kata ka jingieit ka la paw pyrthei hapoh khlaw, ha kaba ka Shitala Koina kam don lad da kumwei pat. U Donshkor u la sngewthuh ba ka jingjop jong u ka shong hangne, kumta u la pynpaw ba lada ka tieng ia u khla, te kan ieng ban bud ia u. Wat la ka Shitala Koina kam mon ban bud ia u Donshkor tang shu ong ma u, pynban ka sngewthuh ba ka sheptieng wat tang ia u niangwan ruh, kumta toiñ ka ieng ban bud ia u. Ka da kren weibriew, kumne :

Hooïd, ngan bud ia u Bieit, tang ban im ! Ha ka jaka kaba bit, bad ha ka ia kaba biang, ngan sa phasi ia u !” (Act III scene VI, p.90).

Lah ban sngewthuh na ki kyntien ka Shitala Koina ba ka la bud ia u Donshkor na ka daw ba kam banse ban leh kumta. Hynrei la ka long ne em na ka daw ka jingbym banse ba ka hap bud ia u Donshkor, ka shai pat ba ki jingjia ha ka plot hi ki sdang ban tyllun stet bha namar ka dei hi ka plan jong u nongthoh ba kine ki tyngshop – puron pdeng, ba kin

ia don ryngkat haduh kaba kut ka drama. Hynrei haba bishar ia ka jingbteng jong u nongthoh ia ka Act IV, kaba long ka Act ba khatduh jong kane ka drama kaba pyni ia ka hima Kharai, ka paw ba kam bteng ia ka plot pdeng lane ki plot kyrshan, bad i kumba ki iaïd la ka jong ka lynti, bad lah ban ong pynban ka dei ka plot pynkha (*Extended plot*). Ha ka Scene I jong kane ka Act, la pyni ia ka kam bishar hima u Syiem Kharai ryngkat bad ki Myntri jong u. Ha kane ka scene, ka paw ba u nongthoh u wanrah ia ki jingjia ki bym don jingiasnoh eiei bad ka plot pdeng lane ki plot kyrshan ba la kdew ha ki lai tylli ki Act ba sha khmat. Ki jingjia ha kane ka scene, shaphang ka jingleit mudui ha u Syiem Kharai ia u Puka ba u shoh tnga kam don jingmut eiei ban pyniasnoh bad ka khana hynrei tang ban shu phawer ba u Syiem Kharai u dei u briew uba sniew. Kumta lah ban ong ba kane ka scene, ka pynbiang ia ka jingdawa ka khana ban iathuh ia ki jinglong hangamei jong u Syiem Kharai, u bym ju map ia ki jingduna jingpalat jong ki khun ki hajar jong u. Ki kyntien jong u Syiem Kharai hi ki sakhi ia ki jinglong jong u kumne :

Ialam ia u sha iing byndi. Loit lyngkhuit ia u, bad sympat ia u da u riphin ba la kyllan umphniang haduh ba un da phla. (Act IV scene I, p. 92).

Ki briew u Syiem ki la shoh la dat ia u, ba un phla hok la u la shoh beiñ ne em ia la ka tnga, hynrei u khlem phla; ka long ka jingshisha ba u khlem phla, namar u Puka u long u briew u bym ju shoh ne ktah kti ia la ka tnga. Ka Swoiñ, ka tnga u Puka, ka la wan ud wan nam ha u Syiem na ka bynta la u tnga, bad ka da pynpaw ruh kumne :

U tnga jong nga um ju pynmong pynthut ia nga; u Nongbuh Nongpynlong ruh u iohi, u sakhi, ba u tnga jong nga um ju rah ia la ka kti pyrshah ia nga. (*Act IV scene I*, p. 92).

Ka Swoiñ ka da sngew pyrshah ia ka jingban bor ki briew u Syiem ba kin shu shoh shu dat bad shu lehbeiñ khlem daw ia u tnga jong ka. Ka la iam bad pynpaw la ki jingsngew halor ka jingban bor u syiem ha kine ki kyntien :

Da kumne mo ngi kiba rit ba ria, kiba khlem bor khlem iktiar, ngi shu shah lehbeiñ lehkhoh ha phi u Syiem uba khraw uba don bor? (*Act IV scene I*, p. 93).

Ki kyntien kutlad jong ka Swoiñ, ki long kiba kit jingmut ban phawer na ka bynta ka jinglong jong u Syiem Kharai; namar u khlem da wad ia ka jingshisha bad u shu ngeit beit ia kaba ki briew jong u ki wan iathuh. Hynrei ha ka jaka ba un sngewlem ia ka na ka bynta kaei kaba la jia, u pyni bor shuh shuh pynban, da kaba hukum syndon, ban "phah ia u Sangot ban pyrta shnong ba ym bit ban tharai sniew ia ki briew u Syiem." (p.93). Lah ban ong ba kane ka bynta jong ka drama ka dei ka plot kyrshan jong ka plot pynkha. Ka lah ban long ba ka jingwan rah ia kane ka bynta ka long ba u nongthoh u kwah ban pynpaw ba u Syiem Kharai u long u briew uba sniew jinglong bad u bym kheiñ briew lane ieit ia la ki khun ki hajar. Kumta ba lada ki duh noh ia kum une u Syiem ruh kin ym bynnud eiei.

Ha kawei pat ka bynta jong kane ka *scene*, la pyni pat ia u Baieit Donshkor, ba u la poi ha iing u Syiem Kharai. Ka jingia kynduh kane ka plot pdeng

bad ka plot pynkha (extended plot), ka paw kumba u nongthoh u shu bsuh jubor ban pynbiang ia ki jingjia, ba u Donshkor u dei ban long u nongjop thiaw; bad u dei ban don la ka hima, bad ban long u Syiem. U Donshkor u la kam ialade ha khmat u Syiem Kharai ba u dei u Syiem Pharia. U da pynpaw ba baroh ki khun ki hajar ki ieit lut ia u, kumta um ju diaw ne khuslai eiei; u da leh ialade thik, kum uto u Syiem uba don shisha la ka hima. Haba u batai ha u Syiem Kharai ia la ka hima, u da sngew hieng khmut ban iathuh khana kumne :

Ki Myntri jong nga ki iarap ki ai buit ia nga naduh la ka mynsiem, namar nga kheiñ kor ia ki ktien ba ki pyni; ki briew jong nga ki burom ia nga, namar nga niew ia ki kum la ki khun ba nga ieit eh; ki shipai jong nga kin im kin iap na ka bynta jong nga, namar nga pynshlur ia ki. (*Act IV scene I*, p. 94).

U D. S. Khongdup u la lah shisha ban wanrah ia ka bynta jong ka *dialogue* lyngba u Baieit Donshkor, uba la kren kum u Syiem shisha uba don la ka hima bad ki Myntri. Kane ka long namar u Donshkor u la peit thuh bha ia ka rukom synshar u Syiem Sympa Singh. Ban wanrah ia kata kaba ki ong ka *thrill*, ha ka drama, lah ban iohi na ka liang u Syiem Kharai uba la kynthoh tiak ia u Syiem Pharia, kaba mut ia u Donshkor, da kaba kylli, "Phi te Syiem phi kren kum u briew u bym pyrwa ia ka pyrthei !Tip la katno snem mo ka pansngiat ka hima Pharia ka la shong ha ka khlieh jong phi ?" (p.94). U Donshkor kum u briew uba shalak um shym la jubab beit ia ka jingkylli jong u, hynrei da kaba phikir u la pynpaw ba um shym la wan ban pharshi para syiem lane ban wan woh dong woh daw ia ka rukom synshar khadar jong u, bad u

la pyni ruh ba u Syiem Kharai um dei ban leh kumta ia u para Syiem. Kawei pat ka jingkylli kaba la pynsyier ia u Donshkor ka long ba u sngew lyngngoh ban iohi ba u Syiem Pharia u leit u wan marwei sha ka muluk jaka kiwei. U Donshkor u la jubab sian bha ryngkat ka jingsngew skhem ba haba u leit u wan marwei um tieng, bad u pynpaw ba u kham sting jingmut bad lait khuslai, ki kyntien proh jingmut jong u kiba ong kumne:

Ka jinglong Syiem kam jah, ka burom Syiem kam duh, haba nga leit nga wan marwei, kumjuh kumba u nongleh palat um lah ban phong ka maiñ Syiem, wat la u ialam makna shi kyntien ki nongbud. (*Act IV scene I*, p. 96).

Lyngba kitei ki kyntien, ngin iohi ba u Baieit Donshkor u la siat pharshi ia u Syiem Kharai. Hooiid, ki jingjia hi ki ialam sha ka jingiatyrko hapdeng kine arngut kumta, namar u Donshkor u shu kam Syiem ialade, hynrei um dei u Syiem, katba u Syiem Kharai pat um tip eiei ia kata. Ki jingkren jong u Syiem Kharai, ki pynartatien ba u Donshkor u dei u Syiem Pharia. Kumta ban weng noh ia kita ki jingartatien, u Donshkor u la pynpaw ba u "kwah thied shispah mon ka ksiar" (p.97). U Donshkor u la sngew jah burom haba u Syiem Kharai bad ki brierw jong u ki la rkhie beiñ ia u, hynrei u la pyni ba ki Syiem kiba donburom kim ju pynjah burom ia u para Syiem. U Syiem Kharai u la rkhie beiñ biang ia u Donshkor haba u la jubab ia ka jingkylli jong u ba u kham kor u Moiñ ia u Manik. Kane ka jingrkhie arsien jong u Syiem Kharai, ka la pynlong ia u Donshkor ban dom tynggeh bad u la pynpaw, "kumba nga long u Syiem Pharia, lai sien lai wat ka wait kan ieng !" (p.97). U

Syiem Kharai u la pynjem bad ong ba ka jingpyntud ia kano kano ka jubab, u kheiñ ba ka dei ka jingbieit. Kumta, ban khylliap nia ia kata ka jingstad u Syiem Kharai, u Donshkor u la buh ka jingkylli ia kita ki juh hi ki maw kordor, "na kine ar ki mawkordor, haw iathuh keiñ uno uba per bad uno pat uba ngam ha um?" (p.98). U Syiem Kharai u la dum buit, namar u tip ba baroh ki mawkordor kiba khia kim ju per ha um. U sngew ba "ki ktien jong u Donshkor ki dei kiba kthang bad kiba pynmih tyrtho". Da kita ki jingkylli u Donshkor u la ioh kabu kylla ban khyrwait ia ka jingbieit sngewstad u Syiem Kharai. Hynrei ka jingabuit u myntri Khanglad ka la plie lad ia ka jingiakop hapdeng kine arngut. "kawei ban bynda la ka hima shuwa ban pynshisha ba uwei na kita ki mawkordor u per; lane ban iakhalai wait haduh ban da ia iap shiliang shiliang, katba "u Lyngskor pat un pynphong ia ka pansngiat ka hima Kharai" (p.99), lada jia ba u Syiem Kharai u rem. Kumta ki la iakut da kaba nyngkong namar u Donshkor um kwah ban shim ia ka mynsiem brierw. Ia ka juban ba la ia khlei kin sa pyndep ha ka sngi ba la ia buh ha khmat u paitbah ha kaba yn pynper ia u Manik ha um.

Ha ka *scene II*, baroh ki paitbah ki la ialum lang ha lypung shad ka hima Kharai. U Syiem Kharai u la pynshai paitbah ia kata ka jingiakop pyrshah ia u Syiem Pharia. U Donshkor ruh u la pyrshang ban kren da ka nia ka jutang Syiem. Ki kyntien jong u Donshkor ki la pynskuiñ ia u paitbah paitlang; bad napdeng jong ki, u Puka bad ka Swoiñ, kiba la shah pynshitom da u Syiem Kharai, ki la pynbor ia u Donshkor ba un kren, bad ki da pynpaw, "ngi kwah ban ioh da u Syiem uba kum ma phi!" (p.102). Ki paitbah ki la kloï ruh ban pdiang ia u

Syiem Pharia kum la u Syiem lada jia ba u lah ban pynper ia u Manik. Kumta la wanrah ka dabor, bad u Donshkor u la kham khop ia u Manik ba la ai da u Lyngskor bad u la kren shi kyntien ar kyntien bad pynper ia u. Shaw risa ki paitbah, bad u Lyngskor u la ong, "u Manik u la per shisha ! hei, la jop u Syiem Pharia !" (p.103). Kumta la pyndep ia ka niam ka rukom ban thung Syiem noh ia u Donshkor bad pynkheñ Syiem ia u Syiem Kharai.

Kane ka Act ka pyni ia ka jingjop thiaw jong u Baieit Donshkor, ym tang ha kata ka jingiaathong, hynrei ha ka drama hi baroh kawei. Kumba la sngewthuh ba ha ka drama biria hi, u tyngshop pdeng u kiew kyrdan na ka jinglong kaba rit sha ka jinglong kaba khraw. Kumta ruh kane ka bynta jong ka plot ka iaathuh ha ngi ba u Donshkor u la kiew kyrdan syndon na ka jinglong shakri sha ka jinglong Syiem long patsha, tang da ki buit ba la bsuh da u nongthoh ha u. Kane ka bynta ka dei ka jingkylla syndet ka nusib (peripateia) jong u tyngshop biria; kaba pynlyngngoh ia ki nongpule bad nongpeit kai. Ha ka kyrdan Syiem, u Donshkor u la hukum la ki khun ki hajar thymmai kata ka hima ba u la jop, ba kin pynkhreh pynkhrum kawei ka iing ba kin ioh wanshong noh, namar baroh shikatta u la don hapoh khlaw bad ka Shitala Koina kaba u la kam ba ka dei ka tnga jong u. U Donshkor u la kren ha la u khun u hajar shaphang ka jingsuk jingsaiñ jong ka hima, u da kyrkhu kyrdoh ia ki ba kin man bha bad ba kin roi kin par; u la kular ruh ba un synshar da ka hok bad ban ym lehbeñ ia ka kynthei ka khynnah khnang ba kin shongsuk shongsaiñ. Hadien ba u la pynpaw la ka jingangnud, u la rai ruh ba un wan sah noh ha iing Syiem ryngkat bad la ka tnga.

Ha kawei pat ka bynta jong kane ka scene, la pyni ia u Syiem Kharai u la poi ha khlaw ha khmat trep ba shong ka Mahadei Shitala Koina. La poi u Puka bad u la mana ia u Syiem Kharai ba mynshuwa ba um bit ban ieng ha khmat ka Mahadei. Ki la ia khluit shipor bad u Kharai u la mut ban pom da ka wait ia u Puka. Hamar kata ka por, la wanpoi u Donshkor bad ki myntri jong u. U Donshkor u la iaathuh ha ka Shitala Koina ba u long u Syiem jong kita ki Myntri kiba wan bud ia u, bad u la iaathuh ba ki wan shaw ia ka bad ia u. U Donshkor u la pynithuh ha ki Myntri ba ka Shitala Koina ka dei ka Mahadei jong ka hima. Hadien ba u Myntri Aibuit u la nguh Mahadei ia ka, u la pynpaw ruh la ka mon ryngkat ka duwai ka phirat, na ka bynta jong ka kum ka Mahadei baieit jong ki. Ka Shitala Koina ruh ka la ai khublei shihajar nguh ia u Myntri bad ia ki khun ka hima.

Ha kaba kut jong ka plot, la pyni ba la ialam noh da u paitbah ia u Donshkor kum u Syiem bad ia ka Shitala Koina kum ka Mahadei ryngkat ka bom ka nakra, bad ka risa ka kynhoi sha hima Kharai.

Haba bishar ia ka bynta ba kut jong kane ka drama, ka mat ba kongsan ba ngi dei ban kynmaw ka long ba ka Act IV, kam bteng ia ka metbah jong ka plot. La shu pynbiang ia ka khana u Rabon Singh da kaba wanrah ia kane ka plot pynkha (extended plot). Ha ka jingshisha, u D. S. Khongdup kum u nongthaw plot, u la iaaleh katba lah ha ka scene I jong ka Act IV, ba kane ka bynta jong ka plot ka dei ban iasnoh bad ki jingjia ba la pyni ha ki lai tylli ki Act ba shakhmat. Pynban kam i long kumta namar ka i dkoh ha kiba

kwah ban pynbha ia kane ka drama, lane pynmih drama la ki jong, ki lah ban shim nuksa na ka drama u Peace Roy Pariat, *Ka Shangkhawiah Ki Rang*, lane ka drama u H.W. Sten, *Ka Mahadei*.

Haba bishar bha ia ka drama *U Baieit Donshkor*, ka long pat kaba sngewtynnat, namar ka paw ba u nongthoh u la lah pat ban wanrah ia kawei ka bynta kaba kongsan bha ha kiba bun ki bynta jong kane ka drama; bad kata ka long ka bynta jong ka jingkren weibriew (*soliloquy*) da ki tyngshop – puron. Kane ka long ka bynta ba donkam ha ka drama, namar lyngba jong ka, ki nongpeitkai ki lah ban sngewthuh lypa ia ki jingthmu u tyngshop lane ka puron ha ka drama; kaba lam lynti ban tip bad sngewthuh ia ki jingjia ban sa jia hadien, namar la phawer jingmut lypa da ka kren weibriew ki tyngshop – puron. Kaba kum kane ka jait, lah ban lap kynrei bha ha ki drama u Shakespeare. U D. S. Khongdup, u paw kumba u sngewthuh bha ia ka jingdonkam jong ka *soliloquy* ha ka drama. Tangba ha kane ka drama ka wanrah ia ka jingpynsyier mynsiem ia ki nongpeitkai, haba u Baieit Donshkor bunsien u kren weibriew; namar la pynpaw ia ki buit rieh u Donshkor ba u dei ban buhrieh la u thylliej haduh ban da biang por. Sa kawei de kaba u D. S. Khongdup u pyndonkam ha kane ka drama, kata ka long ka kren sharud, lane ka *aside*. Kane ka bynta ruh ka iarap ban aiksai ia ki jingjia ban sa jia ha ka drama. U Shakespeare, u pyndonkam bha ia ki. Ka drama *U Baieit Donshkor*, wat la thoh ia ka ha ka dur ka prous drama, pynban ka paw hi ba u nongthoh i kumba u kwah ban pynlong *poetic drama* ia ka. Hynrei lehse na ki daw bym lah kiar, u shem jingeh ban leh kumta. Te kumba ka long, la lap ba u

nongthoh u pyndonkam katto katne ki lain ba ia hap tara kum ha ka poitri, la ym ha baroh. Ka paw shai ba u Khongdup u la pule bha ia ki drama u Shakespeare, kiba dei ki *poetic drama*; bad lada, u Khongdup un jin da la lah ban leh kum ma u, un jin da la leh kumta. Hynrei kam long kaba suk ban leh kumta namar ban shah teh shah khum ha ka jong kiwei ka pynpyrkhing noh ban thoh laitluid ia la ka jong. Dei na kata ka daw ba u Khongdup u kwah ban don la ka jong ka stail thoh drama. Kawei pat ka bynta ba u Khongdup u la wanrah ha kane ka drama, ka long ka bynta jong ka jingrwai. Lada ngi sngew ia hap jingmut ban ong ba kine ki jingrwai kiba paw ha ka drama ki dei ki Khoros, te ngi lah ban ong kumta. Ia ka bynta jong ka Khoros, ki drama jong ki Greek hyndai, bad ki drama jong ki English ruh, ki ju pyndonkam kynrei. Ka jingwanrah ia ka bynta jong ki jingrwai lane Khoros ka long ym tang ban pynbyrngia, hoodid, ha kawei ka liang ka long kumta; hynrei ka bynta jong ka ka long ban ia thuh ruh ia ka jingsngew barieh jong ki tyngshop puron ha ka jingia dei bad ki para tyngshop – puron ha ka drama. La shem ba ki jingrwai ka Shitala Koina ha kane ka drama ka ia thuh ia ki jingsngew shlei ka dohnud jong ka ia la ka jingieit samla bad hateng hateng wat ia ka jingsngewlem jong ka ia u Bieit ruh.

Ha kaba kut jong kane ka lynnong, lah ban pynkut nia, ba kane ka drama *U Baieit Donshkor*, ka don ia ka plot san dong. Hynrei u nongthoh u khlem da pyntrei kam bha ia ki bynta ba kongsan ki jingjia, ba kin iasnoh kawei bad kawei pat. Ka jingjop jong u nongthoh, ka long ba ia ka bynta jong ka jingjia ba lah ban pyni ha rynsan dei ban leh kumta. Hynrei

lada don ki jingjia ba ym lah ban pyni ha rynsan, kum ka bynta ba pynher kulai, bad ka leit ap masi sha lum, ym dei ban pyni ha rynsan; hynrei don ki lad ban pynrung ia ki ha ka drama. Kata ka long ban shu iathuh lyngba ki *flash backs* bad ki *narration*. Namarkata, lada don, jingthmu ba ia kane ka drama yn pyni ha rynsan, dei ban pynbha ia ka khnang ba kan long ka drama kaba jop, bad ka ban pynhun jrut ia ki nongpeit kai, haba ki iohi ia ka.

LYNNONG III

KI KAM BAD JINGLONG KI TYNGSHOP - PURON

U Baieit Donshkor : Une u long u tyngshop pdeng ka drama, kaba u nongthoh u la pyndonkam hi kum ka kyrteng jong u ia ka drama, *U Baieit Donshkor*. Une u tyngshop u paw ha ka drama naduh ka *Act I Scene II*, haduh kaba kut. U dei u khun jong ka Meirisan, bad u kpa jong u, u la iap naduh ba u dang rit. Halor ki bahaing hasem jong u, u nongthoh u khlem iathuh eiei. Hynrei la ithuh ia ka iing ka sem jong u ha ka drama, tang ia ka kmie jong u, ka Meirisan bad ia u Baieit Donshkor ba u dei u khun marwei jong ka. Lyngba ka jingkren weibriew jong u, la iathuh ba u Donshkor u dei u tyngshop uba wan na ka iing ka sem baduk; kumta bunsien u lyoh ba kah dum ia ki khmat jong u, u paw ha man ba u pyrkhata ia la ka jingduk jingraitoi. U khnium bad sngew bukhoh ia la ka jingim namar ba um sngew kot kyrdan kat ka iing ki Syiem. Kum u briew, u don ia la ka jingangnud ba u thrang ban kynjoh sha ka thong jong ka jingjop ha ka jingim, u sngewthuh ia la ka kyrdan khambha ban iano iano. Ha ka jingkren weibriew jong u, u la pynpaw ba u la shat ki khmat sha iing u Syiem Sympa Singh, pynban kata ka mynsiem ba kyrsoi da ka jingieit ba pynkynduh ia u rangsamla, u la lah ban buhrieh ha ki khuiñ ka dohnud jong u tang ha lade hi, namar